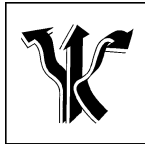

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ”
(для бакалаврів, магістрів іншого напрямку)

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри психології *І. П. Манохою*

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 8 від 10.03.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Маноха І. П. Навчальна програма дисципліни “Історія психології та психологічних вчень” (для бакалаврів, магістрів іншого напрямку). — К.: МАУП, 2006. — 32 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Історія психології та психологічних вчень”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Історія психологічної науки, як і системи наукового знання загалом, може досліджуватись та інтерпретуватись через послідовність виникнення, становлення і розвитку основних вчень, напрямів і шкіл, що зумовили її динаміку. Знання і розуміння закономірностей та основних фактів історіогенезу психологічної науки є необхідним компонентом навчального процесу у становленні психолога-професіонала. Загальнотеоретична і прикладна сфери професійної підготовки за фахом “Соціальна психологія”, “Методична психологія” чи “Практична психологія” безпосередньо орієнтовані на актуалізацію наявного історичного досвіду у формі знань, інструментарію та технологічного забезпечення професійної діяльності. Разом з тим звернення до історії — це завжди проекція в майбутнє, до нової перспективи фахового розвитку, а отже, діяння на якісно новому рівні можливого.

Програма курсу “Історія психології та психологічних вчень” складається з трьох розділів. Перший розділ — “Загальна методологія побудови і пояснення історії психології” — вивчає принципи і підходи до побудови історії психології, актуалізації її як галузі психологічної науки.

Другий розділ — “Донауковий період розвитку психологічної думки” — розглядає генезис психологічної думки від міфологічних її “обрисів” до філософських аналогів епох Античності та середньовіччя, барокко і Просвітництва, а також XIX ст., яке безпосередньо зумовило виокремлення психології в самостійну науку.

Третій розділ — “Науковий період історії психології і система психологічних вчень” — охоплює проблематику становлення і розвитку психологічної науки, динаміки її предмета і методу, зародження і розгортання основних напрямів і наукових шкіл.

Вивчення курсу “Історія психології та психологічних вчень” сприятиме осмисленішому і ґрунтовнішому опануванню сукупності курсів за фахом, позаяк формуватиме необхідний континуум уявлень і знань про психологію та її генезис загалом.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни

“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль 1. Загальна методологія побудови і пояснення історії психології Пояснювальні принципи і підходи до побудови історії психології
2	Історія психології як галузь психологічної науки
3	Змістовий модуль 2. Донауковий період розвитку психологічної думки Розвиток психологічної думки в контексті філософії Давнього світу та релігійних ідей середньовіччя
4	Розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження та наукової революції (барокко)
5	Епоха Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки
6	Змістовий модуль 3. Науковий період історії психології і система психологічних вчень XIX сторіччя — зародження психології
7	Сучасна психологія: школи, напрями, тенденції розвитку
8	Позитивізм у філософії і психології
9	Емпіріокритицизм і конвенціоналізм у науці
10	Ніцшеанство і німецький історизм
11	Соціальний історизм і прагматизм
12	Іспанська філософія і західна культура
13	Феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика
14	Філософія і психологія мови
15	Персоналізм, неосхоластика і нова теологія у психологічних вченнях
16	Психоаналіз і структуралізм
17	Вітчизняна психологія, її школи і напрями

ЗМІСТ
дисципліни

“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ”

**Змістовий модуль 1. Загальна методологія побудови
і пояснення історії психології**

**Тема 1. Пояснювальні принципи і підходи до побудови історії
психології**

Історія психології та історія людської цивілізації загалом: напрямки вивчення і тлумачення.

Методологічні принципи і підходи до побудови історії психології.

Культурологічний принцип в історії психології.

Феноменологічний принцип в історії психології.

Екзистенціальний принцип в історії психології.

Література [1–6]

Тема 2. Історія психології як галузь психологічної науки

Історія психології і завдання розробки системи психологічної науки.

Специфіка історико-психологічного дослідження.

Підходи і засоби організації історико-психологічного дослідження.

Методи аналізу і тлумачення в історико-психологічному дослідженні.

Література [1–6]

**Змістовий модуль 2. Донауковий період розвитку психологічної
думки**

**Тема 3. Розвиток психологічної думки в контексті філософії
Давнього світу і релігійних ідей середньовіччя**

Генезис, природа і розвиток античної філософії. Форми грецького життя, що підготували зародження філософії. Поеми Гомера і гномічні поети. Суспільна релігія і орфічні містерії. Соціо-політико-економічні умови, що сприяли розвитку філософії. Поняття і мета античної філософії. Відмітні риси античної філософії. Філософія як потреба людського духу. Фундаментальні проблеми античної філософії. Фази і періоди античної філософії.

Засади філософської думки. “Натуралісти” і філософи “фізису”.

Філософська думка і відкриття людини. Софістика і зсув осі філософського пошуку на людину. Сократ і засади філософії західної моралі. Молодші сократики.

Платон і обрії метафізики. Платон і антична Академія. “Проблема Платона”. Обґрунтування метафізики. Пізнання, діалектика і риторика. Мистецтво і еротика як алогічний шлях до абсолюту. Концепція людини. Ідеальна держава та її історичні форми. Платонівська академія і послідовники Платона.

Аристотель: перша систематизація знання. Еволюція творчості та реконструкція аристотелевої думки. Метафізика. Психологія. Практичні науки: етика і політика. Логіка, риторика і поетика.

Гребель і неоплатонізм. Генезис і структура платонової системи. Оригінальність платонової думки: споглядання, що творить. Розвиток неоплатонізму і розпад поганської античної філософії.

Антична наука в епоху імперії. Крах великих наукових шкіл Олександрії і занепад науки античного світу.

Духовна революція біблійного послання. Структура і значення біблії. Фундаментальні біблійні ідеї філософського значення.

Патристика: розробка біблійного послання і філософствування у вірі. Грецька патристика: Діонісій Ареопагіт, Максим Сповідник, Іоанн Дамаскін. Латинська патристика до Св. Августина: Тертуліан та ін.

Аврелій Августин: відкриття “особистості” і метафізика “щиросердних глибин”. Істина і прозріння. Зло і його онтологічний статус. Воля, свобода, благодать. “Град земний” і “Град Божий”. Суть людини — це любов.

Схоластика: генезис, розвиток і розпад. Розум і віра в Середньовіччя. Северін Боецій: останній із римлян і перший зі схоластів. “Розрада філософією”.

“Треченто”: втрата рівноваги між розумом і вірою. Соціально-історична ситуація. Вільям Оккам: особистість і твори. Емпіризм і примат індивідуального. Пізнання інтуїтивне та абстрактне. Новий метод наукового дослідження. Наука оккамівців. Майстер Екхарт і німецька спекулятивна містика.

Логіка Середньовіччя.

Література [1–7; 9–17; 19]

Тема 4. Розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження та наукової революції (барокко)

Історіографічне значення термінів “гуманізм” і “відродження”. Хронологічні межі та істотні характеристики гуманістико-відродницького періоду. Ідеї і тенденції гуманістико-відродницької думки. Відродницький неоплатонізм. Аристотелізм епохи Відродження. Пьетро Помпонаці і спори про безсмертя. Відродження скептицизму. Мішель Монтень і скептицизм як основа мудрості. Відродження і релігія. Еразм Роттердамський і “філософія Христа”. Мартін Лютер: риси песимізму та ірраціоналізму. Відродження і політика. Нікколо Макіавеллі і теоретизація автономії політики.

Видатні особистості італійського Відродження. Леонардо да Вінчі: природа, наука і мистецтво. Бернардіно Телезіо: дослідження природи відповідно до її власних принципів. Джордано Бруно: релігія як метафізика нескінченного і “героїчний ентузіазм”. Томмазо Кампанелла: натуралізм, магія і тривожне очікування загальної реформи.

Наукова революція: загальна характеристика. Формування нового типу знання, що потребує поєднання науки і техніки. Микола Коперник: реалізм і неоплатонізм. Драма Галілея і засади сучасної науки. Система світу, методологія і філософія у творчості Ісаака Ньютона.

Френсис Бекон: філософ промислової ери. Теорія “ідолів”. Мета науки: відкриття “форм”.

Р. Декарт — фундатор сучасної філософії. Правила методу. Світ як машина. Душа і тіло. Правила моралі.

Б. Спіноза і метафізика монізму. Пізнання і моральний ідеал.

Лейбніц: метафізика плюралізму. Основи монадології. Передумовлена гармонія. Людина і її доля.

Т. Гоббс: навчання про сукупність тіл і теорія політичного абсолютизму. Теорія абсолютистської держави. Левіафан і система філософії Т. Гоббса.

Дж. Локк і створення критичного емпіризму. Вчення про ідеї і його загальні основи. Можливість і віра. Морально-політична доктрина. Релігія і її відношення до розуму і віри.

Джордж Берклі: гносеологія номіналізму. Чому абстрактні ідеї є ілюзією. Д. Юм: ірраціональна основа моральності.

Література [1–11]

Тема 5. Епоха Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки

Девіз епохи: “Май мужність користуватися власним розумом”. “Просвітительський розум” проти метафізичних систем. Просвітництво і неокласицизм.

Просвітництво у Франції. Виникнення, структура і співробітники Енциклопедії. Дені Дідро: від деїзму до матеріалізму. Кондільяк і гносеологія сенсуалізму. Вольтер: боротьба за віротерпимість. Жан-Жак Руссо: про людину у “природному стані”.

Англійське Просвітництво. Етика англійського Просвітництва. “Шотландська школа” “здорового глузду”.

Німецьке Просвітництво: характеристики, попередники, соціокультурне середовище.

Італійське Просвітництво.

І. Кант і критичний поворот західної думки. “Критика чистого розуму”. “Критика практичного розуму” і Кантіанська етика. “Критика спроможності судження”.

Література [1–5]

Змістовий модуль 3. Науковий період історії психології і система психологічних вчень

Тема 6. XIX сторіччя — зародження психології

Наукова і сциєнтистська психологія.

Психологічна лабораторія В. Вундта. Система психології В. Вундта. “Ідейний світ” В. І. Вернадського.

Психологія суб’єктивного досвіду. М. Гельмгольц. В. Гумбольдт.

Психічний світ. М. М. Ланге.

Душа людини в аксіологічному тлумаченні. В. Дільтей. С. Л. Франк.

Сенс життя у структурі дії. М. М. Рубінштейн.

Початок наукової психології. Г. І. Челпанов. Н. Я. Грот. В. В. Зеньковський.

Література [1–8]

Тема 7. Сучасна психологія: школи, напрями, тенденції розвитку

Гуманітарні науки у XX ст.

Психологія форми (гештальтпсихологія).

Біхевіоризм.
Генетична епістемологія Жана Піаже.
Лінгвістична теорія Соссюра і Хомського.
Культурна антропологія.
Карл Мангейм і соціологія пізнання.
Зигмунд Фрейд і розвиток психоаналізу.
Структуралізм: М. Фуко, Ж. Лакан.
Неофрейдизм.
“Радянська психологія”: досягнення, світова перспектива, сучасність.

Література [1–7]

Тема 8. Позитивізм у філософії і психології

Загальна характеристика. Огюст Конт і позитивізм у Франції. Закон трьох стадій. Класифікація наук. Релігія людства. “Обґрунтування” О. Конта.

Джон Стюарт Мілль і англійський утилітаристський позитивізм. Принцип індукції: однаковість природи. Наука про мораль. Захист свободи індивіда.

Еволюціоністський позитивізм Герберта Спенсера.

Література [1–7]

Тема 9. Емпіріокритицизм і конвенціоналізм у науці

Наука і товариство у XIX ст.: коли наука набуває філософського змісту.

Доля еволюційної теорії. “Походження видів” Дарвіна. Проблеми соціального дарвінізму.

Лінгвістика: Вільгельм фон Гумбольдт і Франц Бопп.

Виникнення експериментальної психології. Основний психофізичний закон Вебера – Фехнера.

Зародження наукової соціології. Еміль Дюркгейм і правила соціологічного методу.

Емпіріокритицизм Рихарда Авенаріуса і Ернста Маха. Поняття “чистого досвіду”. Про розбіжності “фізичного” і “психічного”. Школа “інтродекції”. Аналіз відчуттів. Наука як економія мислення.

Конвенціоналізм Анрі Пуанкаре і П'єра Дюгема.

Література [1–7]

Тема 10. Ніцшеанство і німецький історизм

Ніцше: вірність земному і переоцінка цінностей. “Діонісійське” і “аполлонівське” початку і “проблема Сократа”. Розрив із Шопенгауером і Вагнером. Антихрист, або Християнство як порок. Генеалогія моралі. Надлюдина — сіль землі.

Німецький історизм: загальні риси. Вільгельм Дильтей і “критика історичного розуму”. Історичність людського світу.

Вільгельм Вінде́льбанд: відмінність наук номотетичних і ідеографічних.

Генріх Ріккерт, ставлення до цінностей і автономія історичного пізнання.

Георг Зіммель: цінності історика і релятивізм фактів.

Освальд Шпенглер і “Захід Європи”.

Ернст Трельч і абсолютність релігійних цінностей.

Література [1–6; 9; 11]

Тема 11. Соціальний історизм і прагматизм

Макс Вебер: методологія соціально-історичних наук у “розчарованому” наукою світі.

Логічний прагматизм Чарльза Сандерса Пірса.

Радикальний емпіризм Вільяма Джемса. Прагматизм — тільки метод. Принципи психології і розум як інструмент пристосування.

Література [1–6]

Тема 12. Іспанська філософія і західна культура

Мігель де Унамуно і трагічне почуття життя.

Хосе Ортега-і-Гассет і філософський діагноз західної культури.

Індивід і його “обставини”. Покоління кумулятивні, полемічні та рішучі. Природа і розвиток наукового знання. “Людина-маса”.

Література [1–6]

Тема 13. Феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика

Едмунд Гуссерль і феноменологічний рух. Полеміка з психологізмом. Ейдетична інтуїція. Криза європейських наук і “життєвий світ”.

Макс Шелер. Поняття особистості.

Микола Гартман. Від неокритицизму до феноменології.

Мартін Хайдеггер: від феноменології до екзистенціалізму. Екзистенціальна аналітика. Західна метафізика як забуття буття. Поетична мова як мова буття.

Екзистенціалізм: загальні риси.

Карл Ясперс і аварія екзистенції.

Жан-Поль Сартр: від абсолютної і марної свободи до свободи історичної.

Моріс Мерло-Понті: відношення свідомості й тіла, людини і світу. “Обумовлена” свобода.

Габріель Марсель і християнський неосократизм.

Вплив екзистенціалізму на гуманітарні науки.

Ганс Георг Гадамер і герменевтична теорія. Герменевтичне коло. Теорія “досвіду”.

Подальший розвиток герменевтичної теорії. Поль Рікер. Гріховність людини і конфлікт інтерпретацій. “Школа підозри”. Людська “небезгрішність” і символіка зла.

Література [1–6]

Тема 14. Філософія і психологія мови

Бертран Рассел: відмова від ідеалізму і критика аналітичної філософії.

Людвіг Вітгенштейн: проти есенціалізму.

Філософія мови. Аналітична філософія і повсякденна мова. Аналітична філософія і метафізика. Аналітична філософія і мова етики. Аналітична філософія і мова політики. Аналітична філософія та історіографія.

Література [1–7; 11; 12]

Тема 15. Персоналізм, неосхоластика і нова теологія у психологічних вченнях

Еммануель Мунье: “персоналістська і комунітарна революція”. Виміри особистості. Персоналізм проти моралізму та індивідуалізму. Шлях до нового товариства.

Неосхоластична філософія: загальні проблеми і шляхи реалізації у психологічних побудовах.

Мартін Бубер і діалогічний принцип.

Література [1–6; 9; 10]

Тема 16. Психоаналіз і структуралізм

Психоаналіз: від анатомії мозку до “гіпнотичного катарсису”. Від гіпнотизму до психоаналізу. Несвідоме і тлумачення сновидінь. Поняття “лібідо” і дитяча сексуальність. Едіпів комплекс. Структура особистості: Воно, Я і Зверх-Я. Ерос, танатос і “незадоволеність”.

Розвиток психотерапевтичних технік і теорія “трансфера”.

Психоаналіз після З. Фрейда.

“Індивідуальна психологія” Альфреда Адлера.

“Аналітична психологія” Карла Густава Юнга.

Вільгельм Райх. Спроба синтезу марксизму і фрейдизму.

Психоаналіз дитинства. Ганна Фрейд і Мелані Клеайн.

“Клієнт-орієнтована терапія” Карла Роджерса.

Структуралізм: наукове і філософське використання терміна “структура”.

Клод Леві-Стросс і антропологічний структуралізм. “Кантіанство без трансцендентального суб’єкта”. Структура міфу.

Мішель Фуко і структуралізм в історії.

Жак Лакан і структуралізм у психоаналізі. Стадія дзеркала. Потреба, запит, бажання.

Чому “людина мертва” у структуралізмі.

Література [1–6; 9]

Тема 17. Вітчизняна психологія, її школи і напрями

С. Л. Рубінштейн і засади вітчизняної психології.

Б. Г. Ананьев: людина як предмет пізнання.

Л. С. Виготський: культурно-історична теорія психіки.

А. Н. Леонтьев і теорія діяльності.

К. А. Абульханова-Славська: навчання про діалектику людського життя.

Теорія установки К. Д. Узнадзе і грузинська школа психології.

Психологічні центри Радянського Союзу і сучасних країн СНД.

Література [1–6; 9; 15; 27]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Номер варіанта контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

Вимоги до виконання контрольної роботи:

- здійснити реферативне дослідження, темою якого слід вибрати одне з питань для контролю;
- виконати тестові завдання. Вибір правильної відповіді (чи відповідей) передбачає коротке анотоване пояснення: чому вибрано саме цю відповідь.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Уявлення про історію як “хаос” базується на твердженні:

- історія загалом непізнавана, оскільки окремі її факти і події не перебувають у причинно-наслідкових зв'язках;
- історія — це закономірна поява одного факту за іншим, що дає змогу встановити характер їх взаємозв'язку;
- завдання історика полягає не у встановленні хронології між подіями, а в описі кожної окремої події як самостійного явища.

2. Перші давньогрецькі міфи були записані:

- у VI ст. до н. е.;
- у VIII ст. до н. е.;
- у VII ст. до н. е.

3. Метемпсихоз — це:

- мистецтво діалогу;
- визнання можливості переселення душі;
- визнання матеріальної сутності душі.

4. На думку Аврелія Августіна, посмертного порятунку гідні душі:

- тільки благочестивих християн, які довели при житті ширість своєї віри;
- навіть тих, хто при земному житті перебував у злі;
- усіх, хто прийняв хрещення.

5. Вперше наука як форма соціальної практики виникла:

- в епоху Античності;
- в епоху барокко (XVII ст.);
- у XIX ст.

6. Факт одержання психологією статусу самостійної науки пов'язаний:

- з фактом визнання світовою громадськістю її досягнень;

- б) з появою великої кількості вчених, які займалися власне психологічними дослідженнями;
- в) з визначенням психологією власного предмета і методу.

7. Вчення про рефлекс — найважливіше для психології психофізіологічне вчення, що вперше згадується у зв'язку з ім'ям:

- а) І. П. Павлова в XIX ст.;
- б) Р. Декарта в XVII ст.;
- в) М. О. Бернштейна у XX ст.

8. Принципи гештальтпсихології розробив:

- а) У. Келлер;
- б) М. Вертгеймер;
- в) Д. Коффка.

9. Фундатором психоаналізу прийнято вважати:

- а) З. Фрейда;
- б) К. Юнга;
- в) А. Адлера.

10. Діяльний підхід у психології розробляли такі вітчизняні психологи:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) Б. Г. Ананьєв;
- в) О. М. Леонтьєв.

Варіант 2

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Хронологічний підхід до розуміння історії будується на твердженні:

- а) хаос — це своєрідна хронологія, що задає специфічний засіб розуміння історії;
- б) між фактами і подіями в історичному процесі існують причинно-наслідкові зв'язки, що необхідно встановити, намагаючись осягнути зміст і закономірності історії;
- в) історичний процес — це метафора, за допомогою якої людина намагається виправдати власну безпомічність перед Часом.

2. Міфологічна свідомість — це:

- а) найпримітивніша форма відображувальної діяльності людської психіки;
- б) первинна форма відбиття світу, в основу якої покладено механізм, що “уособлює” аперцепції;

в) засіб “згортання” у метафоричній уяві повноти та істинності світу.

3. Повітря вважав першоосновою світу:

- а) Анаксимандр;
- б) Геракліт;
- в) Анаксимен.

3. Першим діалектичні принципи розвитку світу сформулював:

- а) Анаксимандр;
- б) Геракліт;
- в) Перменід.

4. П'єр Абеляр написав твір за назвою:

- а) “Пізнай себе”;
- б) “Сума теології”;
- в) “Про Град Божий”.

5. В епоху Відродження перекладачем на європейські мови більшості “Діалогів” Платона був:

- а) Еразм Роттердамський;
- б) Лоренцо Валла;
- в) Марсиліо Фічіно.

6. На думку біхевіористів, основним принципом поведінки людини є такий:

- а) гомеостатичний;
- б) адаптації;
- в) “стимулу і реакції”.

7. Проблемою “установки” у вітчизняній психології радянського періоду займався:

- а) О. Р. Лурія;
- б) Д. М. Узнадзе;
- в) Б. Г. Анан'єв.

8. Екзистенціальний принцип у сучасній психології безпосередньо пов'язаний з екзистенціалізмом як філософським напрямом і його представниками:

- а) М. Гайдеггером;
- б) Е. Гуссерлем;
- в) Л. Шестовим.

9. Вчення С. Л. Рубінштейна про людину і світ базується на системі:

- а) механізмів психічної активності людини;

- б) поведінкових актів як інтегрального типу діяння людини у світі;
- в) ставлень людини до світу (світу речей, інших людей, власного “Я”).

10. Розвиток психологічної теорії творчості у вітчизняній психології пов'язаний з іменами:

- а) О. Я. Пономарьова;
- б) В. А. Роменця;
- в) П. Я. Гальперіна.

Варіант 3

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Уявлення про історію як складну організовану систему базується на такому твердженні:

- а) історія — це складний пізнаваний процес, елементи якого подані окремими історичними фактами і подіями;
- б) історія — це складноорганізоване ціле, що існує за принципами багатовимірності та багаторівневості;
- в) історія — це деяка сукупність подій і фактів, що тільки за допомогою зусиль історика вишикуються в певну систему.

2. Про Сократа відомо з таких історичних джерел:

- а) міфів;
- б) творів Платона і Ксенофонта;
- в) письмової спадщини Сократа.

3. Твердження про те, що міф — це “концентрована психологія людства” належить:

- а) З. Фрейду;
- б) К. Леві-Строссу;
- в) М. Еліаде.

4. “Метафізика” — це:

- а) родовід богів;
- б) наука про природу;
- в) наука про надчуттєвий світ.

5. Афоризм “Вірую, тому що абсурдно” приписується:

- а) Орігену;
- б) Василеві Великому;
- в) Тертулліану.

6. Першим мислителем, який запропонував оригінальну вітчизняну філософську систему, центральним постулатом якої було твердження “Пізнай себе”, був:

- а) Г. І. Челпанов;
- б) Г. Кониський;
- в) Г. Сковорода.

7. Поняття “вчинку” як основної пояснювальної категорії психології визнавали:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) М. М. Бахтін;
- в) В. А. Роменець.

8. Філософсько-психологічні теорії історії як феномена створили:

- а) А. Тойнбі;
- б) К. Ясперс;
- в) М. О. Бердяєв.

9. Першим вітчизняним психоаналітиком прийнято вважати:

- а) І. Д. Єрмакова;
- б) Л. С. Виготського;
- в) П. Я. Гуревича.

10. Проблемою сенсу людського життя займалися:

- а) В. Франкл;
- б) Г. Сельє;
- в) А. Швейцер.

Варіант 4

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Культурологічний підхід до пояснення історії психології припускає:

- а) вивчення історії психології у зв'язку з історією людської культури загалом;
- б) необхідність ілюстрування фактів історії психології фактами культури;
- в) поєднання принципів психологічного і культурологічного аналізу у вивченні явищ історії.

2. Вираз “Шукаю людину” належить:

- а) Антисфену;
- б) Сократу;
- в) Діогену Синопському.

3. Поняття “апатія” у філософії стоїків означає таке:

- а) заперечення необхідності елементів громадського життя;
- б) безсторонне і безстрашне сприйняття життя;
- в) презирство до загальноновизнаних засад і норм життя.

4. Особливу роль у становленні християнської догматики в IV ст.

відіграли:

- а) аріани;
- б) апологети;
- в) каппадокійці.

5. Принцип титанізму був основним у розвитку культури в епоху:

- а) Античності;
- б) Середовіччя;
- в) Відродження.

6. Енциклопедизм як загальнокультурне явище виникло в епоху:

- а) Античності;
- б) Наукової революції;
- в) Просвітництва.

7. Гуманістична психологія як самостійний напрям виник:

- а) на початку XX ст.;
- б) у середині XIX ст.;
- в) у XV–XVI ст.

8. Проблемою інтелекту у психології займався:

- а) Дж. Гілфорд;
- б) А. Кестлер;
- в) П. Рікер.

9. “Особистість — це єдність різноманітного” стверджував фундатор персоналізму:

- а) Е. Берн;
- б) У. Штерн;
- в) Р. Ассаджолі.

10. Принцип дії і післядії у психології вказує на таке:

- а) необхідність наукової рефлексії щодо досягнутого наукою на всіх попередніх етапах її розвитку;
- б) необхідність здійснення “крок за кроком” кожного етапу наукового розвитку;
- в) наявність двох різних позицій в оцінюванні кожного явища:
1 — що воно означає в конкретній історичній ситуації; 2 — що воно означає в контексті науки і культури загалом.

Варіант 5

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Конкретно-науковий підхід до пояснення історії психології реалізували:

- а) М. Г. Ярошевський;
- б) В. А. Роменець;
- в) К. Ясперс.

2. Ідею переселення душ визнавав:

- а) Протагор;
- б) Платон;
- в) Аристотель.

3. Ідею про те, що річ існує безпосередньо в речі, стверджував:

- а) Горгій;
- б) Платон;
- в) Аристотель.

4. Філософським фундаментом теології Аврелій Августин обрав вчення:

- а) Аристотеля;
- б) Епікура;
- в) Платона і неоплатоніків.

5. Патристика виникла:

- а) у IV ст.;
- б) у II ст.;
- в) у VI ст.

6. Теологія – це:

- а) вчення про Бога;
- б) родовід богів;
- в) вчення про Логос.

7. Конституційні теорії особистості створив:

- а) Е. Кречмер;
- б) У. Шелдон;
- в) Дж. Таннер.

8. Теорію когнітивного дисонансу запропонував такий представник когнітивної психології:

- а) У. Найссер;
- б) Дж. Гібсон;
- в) Л. Фестінгер.

9. Структуралізм і постструктуралізм найхарактерніші як напрямки сучасної філософської і психологічної думки:

- а) Франції;
- б) Німеччини;
- в) США.

10. Принцип індивідуальності як принцип побудови психологічних теорій і створення самостійних напрямів у науці характерний:

- а) для XX ст.;
- б) для XV–XVI ст.;
- в) для кожної історичної епохи.

Варіант 6

I. Здійсніть реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Визнання наприкінці XIX ст. психології як самостійної науки зумовлено таким фактом:

- а) досягненням відповідного рівня розвитку світової культури;
- б) визначенням предмета і створенням методу наукового пізнання психологічної науки;
- в) визнанням світовою науковою громадськістю необхідності існування психології як науки.

2. Твердження “Пізнаю те, у що вірую” належить:

- а) Фомі Аквінському;
- б) П'єру Абеляру;
- в) Іоанну Скоту Еріугені.

3. В основу томізму покладено вчення:

- а) Платона;
- б) Аристотеля;
- в) Епікура.

4. Схоластика виникла з метою:

- а) розробки Символу віри;
- б) виправлення вчення “Отців церкви”;
- в) впорядкування та розробки доступності християнської догматики.

5. Гуманісти критикували:

- а) праці “Отців церкви”;
- б) вчення томізму;
- в) християнське віровчення загалом.

6. Гермес Трисмегіст — це:

- а) реальний сучасник біблійного Мойсея;
- б) філософ-містик, який жив на початку нашої ери;
- в) міфічний персонаж, який поєднує риси староегипетського бога Тота і старогрецького бога Гермеса.

7. Одне з перших психологічних вчень про емоційну сферу людини створив:

- а) Платон в епоху Античності;
- б) З. Фрейд на початку XX ст.;
- в) Р. Декарт у XVII ст.

8. Філософсько-психологічну концепцію людини на основі уявлень про відношення людини і світу розробив:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) А. Н. Леонтьєв;
- в) Л. С. Виготський.

9. Герменевтика — це науковий метод пізнання, розроблений одним з таких напрямів сучасної філософської думки:

- а) екзистенціалізмом;
- б) феноменологією;
- в) персоналізмом.

10. Проблему “установки” розробляли представники психологічної школи:

- а) московської;
- б) тбіліської;
- в) ленінградської.

Варіант 7

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Історія психології — це:

- а) самостійна сфера наукового знання;
- б) галузь психологічної науки;
- в) одне з явищ світової культури та її генезису.

2. Анімізм — це:

- а) прояв міфологічної свідомості, що полягає в одушевленні явищ світу і наділенні їх здатністю впливати на життя людини;
- б) вчення про душу;
- в) характеристика первинного уявлення людини про світ.

3. Тартар — це:

- а) божественна сила любові;
- б) безформна першооснова світу;
- в) бездонне підземелля.

4. Найпопулярнішим серед гуманістів епохи Відродження було вчення такого античного філософа:

- а) Аристотеля;
- б) Демокріта;
- в) Платона.

5. В Європі інтерес до Епікура відродив:

- а) Франческо Петрарка;
- б) Лоренцо Валла;
- в) Данте Алігьєрі.

6. Пантеїзм — це:

- а) всебожіє — визнання присутності Бога в усій природі;
- б) визнання первинності матерії стосовно свідомості;
- в) визнання того, що розум — головне знаряддя пізнання.

7. Трактат “Моя таємниця, або Книга бесід про презирство до світу” написав:

- а) Лоренцо Валла;
- б) Піко делла Мірандола;
- в) Франческо Петрарка.

8. Гуманісти підтверджували:

- а) “Буття Боже може бути доведене п’ятьма шляхами”;
- б) “Вір, щоб розуміти”;
- в) “Диво велике є людина”.

9. Найяскравішими представниками неофрейдизму вважаються:

- а) К. Хорні і Г. Саллівен;
- б) А. Адлер;
- в) Е. Фромм.

10. Кібернетичний напрям у сучасній психології розробляли:

- а) Н. Віннер у теорії “розумного робота”;
- б) У. Ешбі в логіко-кібернетичній теорії;
- в) Д. Прібрам у теорії “мов” мозку, поведження і свідомості.

Варіант 8

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Психологічна теорія історії як феномена дає змогу:

- а) на основі уявлень про явища “історичного минулого” створити вчення про закономірності історичного процесу з метою здійснення перспективного і прогресивного прогнозу явищ “історичного майбутнього”;
- б) відновити психологічний контекст життя людей у різні історичні епохи;
- в) побудувати систему психологічних прийомів “адаптації людини до сучасних історичних умов”.

2. Міфологічна свідомість створила міф як:

- а) фантастичну, емоційно насичену картину світу;
- б) заміник реальної моделі світу;
- в) пояснювальну модель світу, що містить прообрази найсучасніших наукових знань.

3. Родоначальниками світу у Гомера були:

- а) Океан і Тефіда;
- б) Хаос і Гея;
- в) Хронос і Фанос.

4. Метафізика — це:

- а) родовід богів;
- б) наука про природу;
- в) наука про надчуттєвий світ.

5. Нікколо Макіавеллі стверджував таке:

- а) основою людської діяльності є “інтерес”;
- б) “Я мислю, отже, я існую”;
- в) “Людина — найбільше диво”.

6. “Золоте сторіччя схоластики” припадає на таке століття:

- а) XIII;
- б) XI;
- в) XIV.

7. Мішель де Монтень стверджував таке:

- а) “Краще бути сміливим, чим обережним”;
- б) “Чим, як не магією, займався той, хто перший поклонився Христу?”;
- в) “Життя — ось моє заняття і моє мистецтво”.

8. Гуманістичний ідеал людського суспільства описав:

- а) Нікколо Макіавеллі;
- б) Мішель де Монтень;
- в) Томас Мор.

9. Фундатором транзакційного аналізу в сучасній психології прийнято вважати:

- а) Е. Берна;
- б) Ф. Перлза;
- в) К. Ясперса.

10. Систему канонічної психології розробив:

- а) Ф. Зімбардо;
- б) В. А. Роменець;
- в) Ж. Дельоз.

Варіант 9

I. Здійснить реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Вчення про процес історії як зміну цивілізацій розробив:

- а) А. Тойнбі;
- б) К. Ясперс;
- в) П. Сорокін.

2. Перші давньогрецькі міфи були записані:

- а) у VI ст. до н. е.;
- б) у VIII ст. до н. е.;
- в) у VII ст. до н. е.

3. Давні греки були переконані, що боги жили:

- а) у безповітряному просторі;
- б) на горі Олімп;
- в) у Тартарі.

4. Поняття “буття” і “небуття” ввів у філософію:

- а) Фалес;
- б) Геракліт;
- в) Перменід.

5. Розкол церков на православну і римо-католицьку відбувся:

- а) у 988 р.;
- б) у 1215 р.;
- в) у 1054 р.

6. Еразм Роттердамський своє вчення назвав так:

- а) “філософія Христа”;
- б) “апологія насолоди”;
- в) “загальна релігія”.

7. Вчення про сенс життя людини з позиції уявлень про стан “абсурду” розробив:

- а) Ст. Цвейг;
- б) Л. Толстой;
- в) А. Камю.

8. Фундатором психосинтезу в сучасній психології прийнято вважати:

- а) Р. Ассаджолі;
- б) П. Феруччі;
- в) П. Рікера.

9. Вчення про “осьовий час” як ключовий момент людської історії створив:

- а) Ж. Політцер;
- б) Г. Маррей;
- в) К. Ясперс.

10. Когнітивна психологія як самостійний напрям сформувалася під впливом таких учених:

- а) Л. Фестінгера;
- б) У. Найссера;
- в) Г. Маркузе.

Варіант 10

I. Здійсніть реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Предмет психології як науки у процесі її історіогенезу:

- а) зазнає істотних якісних змін;
- б) залишається незмінним;
- в) піддається спробам різних інтерпретацій, залишаючись по суті незмінним.

2. Міфологічна свідомість як характеристика поведінки властива людині:

- а) доміфологічного і міфологічного періодів;
- б) епохи Античності;
- в) за всіх часів і всіх історичних епох.

3. Афоризм “Людина – міра всіх речей” належить:

- а) Сократу;
- б) Протагору;
- в) Аристотелю.

4. Аристотель розробив основні закони:

- а) атомістичного матеріалізму;
- б) логіки;
- в) ерістики.

5. В епоху Відродження Платонівська Академія була заснована:

- а) у Мілані;
- б) у Римі;
- в) у Флоренції.

6. Філософія виникла:

- а) у VIII ст. до н. е.;
- б) у VI ст. до н. е.;
- в) у IV ст. до н. е.

7. “Королем гуманістів” називали:

- а) Томаса Мора;
- б) Марсіліо Фічіно;
- в) Еразма Роттердамського.

8. Операціональну теорію інтелекту створив:

- а) С. Гемпшир;
- б) Ж. Піаже;
- в) Дж. Мідом.

9. Психоаналіз у сучасному науковому світі сприймається так:

- а) як психологічна теорія;
- б) як школа психотерапії;
- в) як філософсько-психологічне вчення про рушійні сили поведінки людини.

10. За твердженням представників впливових філософських і психологічних напрямів найактуальнішою проблемою сучасного світу є проблема:

- а) людини і сучасного суспільства;
- б) людини і навколишнього середовища;
- в) внутрішньої духовної цілісності людини.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історія психології, людської культури і цивілізації.
2. Психологія як природнича наука: визначення, напрями, персоналії.
3. Психологія як галузь гуманітарного наукового знання: визначення і засади.
4. Історія психології і завдання розробки системи психологічної науки.
5. Історичне формування предмета психології.
6. Історичне формування методу психології.
7. Методологічні принципи і підходи до побудови історії психології.
8. Культурологічний принцип в історії психології.
9. Феноменологічний принцип в історії психології.
10. Екзистенціальний принцип в історії психології.
11. Міф як джерело психологічної думки.
12. Уявлення про природу міфу: теорії і персоналії.
13. Анімізм і метемпсихоз як категорії міфологічної психології.
14. Метаморфози, тотемізм як категорії міфологічної психології.
15. Фаталізм, магія та їх подолання в межах ранніх психологічних вчень.
16. Розвиток психологічної думки в контексті філософії Давнього світу.
17. Сократ: життя, вчення, доля.
18. Платон: вчення про світ ідей.
19. Платон: ідея безсмертя душі.
20. Платон: вчення про державу та її устрій.
21. Платон: вчення про Ерос.
22. Аристотель: вчення про душі.
23. Платон: вчення про багатовимірність психічного світу, Красу і Гармонію.
24. Розвиток психологічної думки в контексті обрядів і звичаїв Київської Русі.
25. Християнство як основа середньовічної філософії і психології: релігійно-філософські витоки та ідеї.
26. Християнське вчення про зміст людського буття.

27. Психологія патристики: представники й основні ідеї.
28. Аврелій Августин і його вчення.
29. Зародження схоластики: умови та історичне покликання.
30. Вчення Фоми Аквінського “про сутність”.
31. Загальна характеристика розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.
32. Італійське Відродження: видатні особистості та напрями філософствування.
33. Ренесансна психологія творчості.
34. Титанізм як принцип ренесансної психології.
35. Філософська і психологічна думка в епоху Наукової революції (барокко).
36. Філософія Нового часу: Декарт і Бекон.
37. Рефлекторне вчення і психологія Р. Декарта.
38. Система філософії Бенедикта Спінози.
39. Монадологічна метафізика Г. В. Лейбніця.
40. Розвиток емпіризму в науці: Т. Гоббс, Д. Локк, Д. Юм.
41. Особливості розвитку психологічної думки в епоху слов'янського барокко.
42. Психологія французького матеріалізму епохи Просвітництва.
43. Психологія людини і самопізнання у творах Г. Сковороди.
44. Психологія теоретичного і практичного інтелекту. І. Кант.
45. Ідея “втечі від свободи” у “Феноменології духу” Гегеля.
46. Психологія народів і її елементи. В. Вундт.
47. Принцип індивідуалізації у психології XIX і XX ст.
48. Принцип адаптації у психології XIX і XX ст.
49. Принцип дії і післядії в історії психології.
50. Рефлекторний принцип у психології.
51. Ідеї гуманістичної психології XX ст.
52. Позитивізм у філософії і психології.
53. Емпіріокритицизм у сучасній науці.
54. Конвенціоналізм і сучасна філософсько-психологічна думка.
55. Ніцшеанство і метафоричність філософсько-психологічної думки.
56. Німецький історизм: загальний аналіз.
57. Соціальний історизм Макса Вебера.
58. Прагматизм: напрями і представники.
59. Екзистенціально орієнтована психологія: традиції і підходи.

60. Феноменологічна психологія: традиції і підходи.
61. Герменевтика і можливості психологічного пізнання.
62. Філософія і психологія мови.
63. Персоналізм: виміри особистості.
64. Неосхоластика і нова теологія у психологічних інтерпретаціях сучасного суспільства.
65. Класичний психоаналіз З. Фрейда.
66. Структуралізм у філософії і психології.
67. Культурно-історична теорія психіки Л. С. Виготського.
68. Філософсько-психологічна концепція людини С. Л. Рубінштейна.
69. Розвиток ідей С. Л. Рубінштейна у працях А. В. Брушлінського та К. О. Абульханової-Славської.
70. Сучасна соціальна психологія: основні напрями, теорії, представники.
71. Сучасна вікова та педагогічна психологія: основні напрями, теорії, представники.
72. Сучасна медична психологія: основні напрями, теорії, представники.
73. Сучасна практична психологія: галузі, напрями, техніки, представники.
74. Сучасна психологія творчості: основні напрями, теорії, представники.
75. Теорія провідної діяльності О. Н. Леонтьєва.
76. Гештальтпсихологія: принципи і представники.
77. Психологія поведінки: принципи і представники.
78. Неофрейдизм: принципи і представники.
79. Індивідуальна психологія А. Адлера.
80. Феноменологія і психологія: синтез засобів пізнання і тлумачення.
81. Психологічні погляди Г. С. Костюка.
82. Тбіліська школа “установки”.
83. Психологічні центри Радянського Союзу і сучасних країн СНД.
84. Основні етапи розвитку психології в Україні.
85. Основні психологічні школи та наукові напрями української психології.
86. Історія розвитку психологічної думки в Києво-Могилянській академії.

87. Історія розвитку психологічної думки в Київському університеті: Г. І. Челпанов, В. В. Зеньковський та ін.
88. Теорія історії психології В. А. Роменця.
89. Сучасні вітчизняні та зарубіжні теорії історії психології.
90. Перспективи розвитку психологічної теорії і практики у XXI ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Роменець В. А.* Історія психології. — К.: Вища шк., 1978.
2. *Роменець В. А.* Історія психології Стародавнього світу і середніх віків. — К.: Вища шк., 1983.
3. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Відродження. — К.: Вища шк., 1988.
4. *Роменець В. А.* Історія психології XVII століття. — К.: Вища шк., 1990.
5. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Просвітництва. — К.: Вища шк., 1993.
6. *Роменець В. А.* Історія психології XIX — початку XX століття. — К.: Вища шк., 1995.
7. *Роменець В. А., Маноха І. П.* Історія психології XX століття. — К.: Либідь, 2003.
8. *Роменець В. А.* Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження. — К.: Либідь, 2005.
9. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985.
10. *Ярошевский М. Г.* История психологии от Античности до начала XX века. — М., 1998.
11. *Ждан А. Н.* История психологии от античности до наших дней. — М.: Изд-во МГУ, 1990.
12. *Марциковская Т. Д.* История психологии. — М.: Высш. шк., 2002.

Додаткова

13. *Реале Д., Антисери Д.* Западная философия от истоков до наших дней: В 4 т. — СПб., 1994. — 1997.
14. *Переверзенцев С. В.* Практикум по истории западноевропейской философии. — М.: Учеб. лит., 1997.
15. *Антология мировой философии:* В 4 т. — М., 1969.

16. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Ранняя классика. — М., 1963.
17. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон. — М., 1969.
18. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. — М., 1975.
19. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Ранний эллинизм. — М., 1979.
20. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Поздний эллинизм. — М., 1980.
21. *Чанышев А. Н.* Курс лекций по древней философии. — М., 1981.
22. *История политических и правовых учений. Древний мир.* — М., 1987.
23. *Асмус В. Ф.* Античная философия. — М., 1976.
24. *Випер Р. Ю.* Рим и раннее христианство. — М., 1954.
25. *Соколов В. В.* Средневековая философия. — М., 1979.
26. *Донини А.* У истоков христианства. — М., 1989.
27. *Майоров Г. Г.* Формирование средневековой философии. — М., 1979.
28. *Гуревич А. Я.* Категории средневековой культуры. — М., 1972.
29. *Античное наследие в культуре Возрождения.* — М., 1984.
30. *Этика Ренессанса: В 2 т.* — М., 1981.
31. *История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение.* — М., 1986.
32. *Блок М.* Апология истории, или Ремесло историка. — М.: Иностран. лит., 1956.
33. *Вундт В.* Очерк психологии. — М., 1897.
34. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. — М., 1946, 1989.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Історія психології та психологічних вчень”	4
Зміст дисципліни “Історія психології та психологічних вчень”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	12
Варіанти контрольних робіт	13
Питання для самоконтролю	27
Список літератури.....	30

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп’ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-2720

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП